

รายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยง
เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิด
ผลประโยชน์ทับซ้อน

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอตากฟ้า
จังหวัดนครสวรรค์

คำนำ

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอตากฟ้า ดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ที่อาจเกิดผลประโยชน์ประโยชน์ทับซ้อน โดยวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อกำหนดมาตรการสำคัญเร่งด่วนในการ ป้องกันการทุจริต การบริหารที่โปร่งใส ตรวจสอบได้และการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดวินัยของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่เป็นปัญหาสำคัญและพบบ่อย และนำความเสี่ยงอาจเกิดผลประโยชน์ประโยชน์ทับซ้อนที่ได้นี้ มากำหนดเป็น คู่มือป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอตากฟ้าอีกด้วย เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตามนโยบายตัวชี้วัดที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอตากฟ้า

๑๒ มกราคม ๒๕๖๕

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	๑
สารบัญ	๒
บทที่ ๑ บทนำ	๓
- ความหมายผลประโยชน์ทับซ้อน	๓
- นิยามศัพท์และแนวคิดสำคัญ	๓
- แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อป้องกัน ผลประโยชน์ทับซ้อน	๔
- ประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อน	๔
- รูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน	๕
- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน	๖
- สาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์	๘
ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ๒๕๖๐	
- ตัวอย่างเรื่องการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม	๑๐
- ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ๑๐ ประการ	๑๐
บทที่ ๒ การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน	๑๒
- ความเป็นมา	๑๒
- หลักการและเหตุผล	๑๒
- การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านผลประโยชน์ทับซ้อน(Risk Assessment for Conflict of Interest)	๑๓
- การบริหารจัดการ ตามหลัก ๔ ประการสำหรับจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน	๑๕
- แนวทางการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน ๗ ขั้นตอน ประกอบด้วย	๑๕
- แนวทางการป้องกันและเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน	๑๖
บทที่ ๓ สรุปผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน	๑๖

บทที่ ๑ บทนำ

๑. ความหมายผลประโยชน์ทับซ้อน

ผลประโยชน์ทับซ้อน”หมายถึง สถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ ส่วนตนอยู่และมีการใช้อิทธิพลตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อให้เกิด ผลประโยชน์ส่วนตัว โดยก่อให้เกิดผลเสียต่อผลประโยชน์ส่วนรวมผลประโยชน์ ทับซ้อนมีหลากหลายรูปแบบ ไม่จำกัดอยู่ในรูปของตัวเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้นแต่รวมถึงผลประโยชน์อื่นๆที่ไม่ใช่ในรูปตัวเงินหรือทรัพย์สินก็ได้ อาทิ การแต่งตั้งพรรคพวก เข้าไปดำรงตำแหน่งในองค์กรต่างๆ ทั้งในหน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจและบริษัทจำกัด หรือการที่บุคคลผู้มีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจให้ญาติพี่น้องหรือบริษัทที่ตนมีส่วนได้ส่วนเสียได้รับสัมปทานหรือผลประโยชน์จากทางราชการโดยมิชอบ ฯลฯ

ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) องค์กรสากล คือ Organization For Economic Cooperation and Development (OECD) นิยามว่า เป็นความทับซ้อนระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์สาธารณะที่มีผลต่อ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับรัฐสถานะของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมีความสัมพันธ์กับ ๒ สถานะ สถานะหนึ่ง คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำงานให้กับรัฐหรือตัวแทนของรัฐกับอีกสถานะหนึ่งคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นเอกชนคนหนึ่ง

๒. นิยามศัพท์และแนวคิดสำคัญ

ผลประโยชน์ส่วนตน (Private Interest) “ผลประโยชน์” คือ สิ่งใดๆ ที่มีผลต่อบุคคล/กลุ่มไม่ว่าในทางบวกหรือลบ “ผลประโยชน์ส่วนตน” ไม่ได้ครอบคลุมเพียงผลประโยชน์ด้านการงานหรือธุรกิจของเจ้าหน้าที่แต่รวมถึงคนที่ติดต่อสัมพันธ์ด้วยเช่น เพื่อนญาติ คู่แข่ง ศัตรู เมื่อใดเจ้าหน้าที่ประสงค์จะให้คนเหล่านี้ได้หรือเสียประโยชน์ เมื่อนั้น ก็ถือว่ามีเรื่องผลประโยชน์ ส่วนตนมาเกี่ยวข้องผลประโยชน์ส่วนตน มี ๒ ประเภท คือ ที่เกี่ยวกับเงิน (pecuniary) และที่ไม่เกี่ยวกับเงิน (non-pecuniary) ผลประโยชน์ส่วนตนที่เกี่ยวกับเงินไม่ได้เกี่ยวกับการได้มาซึ่งเงินทองเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวกับการเพิ่มพูนประโยชน์หรือปกป้องการสูญเสียของสิ่งที่มีอยู่แล้ว เช่น ที่ดิน หุ่น ตำแหน่งในบริษัทที่รับงานจากหน่วยงาน รวมถึงการได้มาซึ่งผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในรูปตัวเงิน เช่น สัมปทาน ส่วนลด ของขวัญ หรือของที่แสดงน้ำใจไมตรี อื่นๆ ผลประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับเงินเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลครอบครัว หรือกิจกรรมทางสังคมวัฒนธรรมอื่นๆ เช่น สถาบันการศึกษาสมาคม ลัทธิ แนวคิด มักอยู่ในรูปความลำเอียง/อคติ/เลือกที่รักมักที่ชังและมีข้อสังเกตว่า แม้แต่ความเชื่อ/ความคิดเห็นส่วนตัวก็จัดอยู่ในประเภทนี้

หน้าที่สาธารณะ (Public Duty) หน้าที่สาธารณะของผู้ที่ทำงานให้ ภาครัฐ คือ การให้ความสำคัญอันดับต้นแก่ประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) คนเหล่านี้ ไม่จำกัดเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศเท่านั้นแต่ยังรวมถึงคนอื่นๆที่ทำงานให้ภาครัฐเช่น ที่ปรึกษาอาสาสมัคร

ผลประโยชน์สาธารณะ คือ ประโยชน์ของชุมชนโดยรวม ไม่ใช่ผลรวมของ ผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลและไม่ใช้ผลประโยชน์ของกลุ่มคนการระบุผลประโยชน์ สาธารณะไม่ใช่เรื่องง่าย

๓.แนวทางการปฏิบัติงานเพื่อป้องกัน ผลประโยชน์ทับซ้อน

เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน ในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถให้ความสำคัญอันดับต้น แก่สิ่งนี้โดย

- ทำงานตามหน้าที่อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
- ทำงานตามหน้าที่ตามกรอบและมาตรฐานทางจริยธรรม
- ระบุผลประโยชน์ทับซ้อนที่ตนเองมีหรืออาจจะมีและจัดการอย่างมี ประสิทธิภาพ
- ให้ความสำคัญอันดับต้นแก่ผลประโยชน์สาธารณะมีความคาดหวังว่า เจ้าหน้าที่ที่ต้องจำกัดขอบเขตที่ประโยชน์ส่วนตนจะมามีผลต่อความเป็นกลางในการทำหน้าที่
- หลีกเลี่ยงการตัดสินใจหรือการตัดสินใจที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน
- หลีกเลี่ยงการกระทำ/กิจกรรมส่วนตนที่อาจทำให้คนเห็นว่าได้ประโยชน์ จากข้อมูลภายใน
- หลีกเลี่ยงการใช้ตำแหน่งหน้าที่หรือทรัพยากรของหน่วยงานเพื่อ ประโยชน์ส่วนตน
- ป้องกันข้อครหาว่าได้รับผลประโยชน์ที่ไม่สมควรจากการใช้อำนาจ หน้าที่
- ไม่ใช้ประโยชน์จากตำแหน่งหรือข้อมูลภายในที่ได้ขณะอยู่ในตำแหน่งขณะที่ไปหาตำแหน่งงานใหม่

๔.ประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อน

๔.๑. ผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้นจริง (Actual) มีความทับซ้อนระหว่างผลประโยชน์ ส่วนตน และสาธารณะเกิดขึ้น

๔.๒.ผลประโยชน์ทับซ้อนที่เห็น(Perceived & Apparent) เป็นผลประโยชน์ ทับซ้อนที่คนเห็นว่ามีแต่จริงๆ อาจไม่มีก็ได้ถ้าจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนประเภทนี้ อย่างขาดประสิทธิภาพก็อาจนำมาซึ่งผลเสียมากกว่าผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้นจริง ข้อนี้แสดงว่าเจ้าหน้าที่ไม่เพียงแต่จะต้องประพฤติตนอย่างมีจริยธรรม เท่านั้น แต่จะต้องทำให้คนอื่นๆ รับรู้และเห็นด้วยว่าไม่ได้รับประโยชน์เช่นนั้นจริง

๔.๓ ผลประโยชน์ทับซ้อนที่เป็นไปได้ (Potential) ผลประโยชน์ส่วนตนที่มีใน ปัจจุบันอาจจะทับซ้อนกับผลประโยชน์สาธารณะได้ในอนาคต สำหรับหน้าที่ทับซ้อน (Conflict of Duty) หรือผลประโยชน์เบียดซ้อนกัน(Competing Interests) มี ๒ประเภท

๔.๓.๑ เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ มีบทบาทหน้าที่มากกว่าหนึ่ง เช่น เป็นเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานและเป็นคณะกรรมการด้านระเบียบวินัยประจำหน่วยงานด้วยปัญหาจะเกิด เมื่อไม่สามารถแยกแยะบทบาทหน้าที่ทั้งสองออกจากกันได้ อาจทำให้ทำงานไม่มีประสิทธิภาพหรือแม้กระทั่งเกิดความผิดพลาดหรือผิดกฎหมายปกติหน่วยงานมักมีกลไกป้องกัน ปัญหานี้โดยแยกแยะบทบาทหน้าที่ต่างๆ ให้ชัดเจน แต่ก็ยังมีปัญหาได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในหน่วยงานที่มีกำลังคนน้อยหรือมีเจ้าหน้าที่บางคนเท่านั้นที่สามารถทำงานบางอย่างที่คนอื่นๆ ทำไม่ได้ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยห่วงปัญหานี้กันเพราะดูเหมือนไม่มีเรื่องผลประโยชน์ส่วนตนมาเกี่ยวข้อง

๔.๒.๒เกิดจากการที่เจ้าหน้าที่มีบทบาทหน้าที่ มากกว่าหนึ่งบทบาท และการทำบทบาทหน้าที่ในหน่วยงานหนึ่งนั้น ทำให้ได้ข้อมูลภายในบางอย่างที่อาจนำมาใช้เป็นประโยชน์แก่การทำบทบาทหน้าที่ให้แก่อีกหน่วยงานหนึ่งได้ผลเสีย คือ ถ้านำข้อมูลมาใช้ก็อาจเกิดการประทุมิชอบหรือความเอียง/อคติต่อบางกลุ่มควรถือว่าหน้าที่ทับซ้อน เป็นปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนด้วย เพราะว่ามีหลักการจัดการแบบเดียวกัน นั่นคือ การตัดสินใจทำหน้าที่ต้องเป็นกลางและกลไกการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน ก็สามารถ นำมาจัดการกับหน้าที่ทับซ้อนได้

๕.รูปแบบของผลประโยชน์ทับซ้อน

- การหาประโยชน์ให้ตนเอง
- การรับผลประโยชน์จากการที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่
- การใช้ทรัพย์สินของราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตน
- การใช้ข้อมูลลับของทางราชการ เพื่อแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง
- การรับงานนอกแล้วส่งผลต่อความเสียหายของหน่วยงานที่รับผิดชอบ
- การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่ง และเอื้อประโยชน์ต่อบริษัท
- การให้ของขวัญ ของกำนัล เพื่อหวังความก้าวหน้า
- การช่วยญาติมิตรให้ได้งานอย่างไม่เป็นธรรมในหน่วยงานที่ตนมีอำนาจ
- การซื้อขายตำแหน่งการจ่ายผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและประโยชน์รูปแบบอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่ง

การเลื่อนระดับตำแหน่ง หรือความดีความชอบพิเศษ

- ผู้ตรวจสอบบัญชีภาครัฐรับงานพิเศษเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ทำบัญชีให้กับบริษัทที่ต้องถูกตรวจสอบ
- เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยตำแหน่งหน้าที่ทางราชการรับจ้างเป็นที่ปรึกษาโครงการเพื่อให้บริษัทเอกชนที่ว่าจ้างนั้นเกิดความน่าเชื่อถือกว่าบริษัทคู่แข่ง

• ข้าราชการครูที่สอนไม่เต็มทีในเวลาราชการและต้องการให้นักเรียนไปเรียนพิเศษ กับตนนอกเวลาราชการ

• เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ทราบข้อมูลโครงการตัดถนนเข้าหมู่บ้านจึงบอกให้ญาติพี่น้องไปซื้อที่ดินบริเวณโครงการดังกล่าวนั้น เพื่อขายให้กับราชการในราคาที่สูงขึ้น

• เจ้าหน้าที่กระทรวงคมนาคมทราบมาตรฐาน (SPEC) วัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ ในการวางโครงข่ายโทรคมนาคมแล้วให้ข้อมูลกับบริษัทเอกชนที่ตนรู้จักเพื่อให้ได้เปรียบในการประมูล

• การที่นักการเมืองในจังหวัดขอเพิ่มงบประมาณเพื่อนำโครงการตัดถนนสร้าง สะพานลงในจังหวัด โดยใช้ชื่อหรือนามสกุลของตนเองเป็นชื่อของสะพาน

- การที่รัฐมนตรีอนุมัติโครงการไปลงในพื้นที่หรือในบ้านเกิดของตนเอง
- การใช้งบสาธารณะในการหาเสียง

๖.กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน

มาตรา ๑๐๐ การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม และมาตรา ๑๐๓ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลภายนอก ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นกฎหมายที่มีเจตนาเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการทุจริต การเผยแพร่ให้ความรู้ในเรื่องมาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๐๓ ให้กับผู้บริหารท้องถิ่น รองผู้บริหารท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเป็นภารกิจสำคัญ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าว ได้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามกฎหมาย

มาตรา ๑๐๐ ใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่รัฐตามประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ดังนี้

๑. นายกรัฐมนตรี
๒. รัฐมนตรี
๓. ผู้บริหารท้องถิ่น
๔. รองผู้บริหารท้องถิ่น

รวมถึงคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าว โดยให้ถือว่าการดำเนินการใด ๆ ของคู่สมรสที่ฝ่าฝืนมาตรา ๑๐๐ เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นด้วย นอกจากนี้ ยังบังคับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึง ๒ ปีด้วย

เจตนารมณ์ เพื่อให้การบริหารราชการเกิดความโปร่งใส เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน รวมถึงปราศจากความเคลือบแคลงสงสัยในความซื่อสัตย์สุจริตในการบริหารราชการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และป้องกันการทุจริตอันเกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือเกิดการขัดแย้งกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม จึงห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการใด ๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม

การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม สถานการณ์ที่ผู้มีอำนาจตัดสินใจอยู่ในสภาพสับสนระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม โดยมีแรงจูงใจให้การตัดสินใจประโยชน์ส่วนตน ส่งผลให้การใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจของผู้นั้นขาดความอิสระไม่เป็นกลาง เบี่ยงเบนออกจากหลักการบริหารเพื่อประโยชน์สาธารณะ

การรับโทษ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่าฝืนบทบัญญัติต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ถือเป็นความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย **ยกเว้น** กรณีคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ผู้นั้นกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๑๐๐ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่า ตนเองไม่ได้รู้เห็นยินยอมด้วยในการที่คู่สมรสของตนกระทำการนั้น ๆ ให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นไม่มีความผิด

การดำเนินการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมตามมาตรา ๑๐๐

-เป็นคู่สัญญา หรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับหน่วยงานที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีอำนาจกำกับดูแล ควบคุม ตรวจสอบหรือดำเนินคดี

-เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วน หรือถือหุ้นในบริษัท ที่เป็นคู่สัญญา กับหน่วยงานของรัฐ ที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่ซึ่งมีอำนาจกำกับดูแล ควบคุม ตรวจสอบหรือดำเนินคดี

-เป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงานลูกจ้าง ในธุรกิจเอกชนที่อยู่ภายใต้ การกำกับ ควบคุม ควบคุม หรือตรวจสอบของหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นสังกัดอยู่หรือปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งโดยสภาพของผลประโยชน์ของธุรกิจเอกชนนั้นอาจขัดหรือแย้งต่อประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ของทางราชการ หรือกระทบต่อความมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น

ข้อยกเว้น ของมาตรา ๑๐๐ กรณีพ้นจากการดำรงตำแหน่งมาแล้วยังไม่ถึง ๒ ปี สามารถเป็นผู้ถือหุ้นได้ไม่เกิน ๕% จากจำนวนหุ้นทั้งหมด ที่จำหน่ายในบริษัทมหาชนจำกัด ทั้งนี้ ต้องไม่ใช่บริษัทที่เป็นคู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ที่หน่วยงานของรัฐถือหุ้นหรือเข้าร่วมทุน

มาตรา ๑๐๓ คือ กฎหมาย ป.ป.ช. ที่ห้ามไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคล นอกจากมีกฎหมายบัญญัติให้รับได้ เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยชอบธรรม ตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด มาตรา ๑๐๓ ใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกตำแหน่ง และบังคับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วยังไม่ถึง ๒ ปี

เจตนารมณ์ ของมาตรา ๑๐๓ เพื่อไม่ให้เกิดการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐจากบุคคลในโอกาสต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งของการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดไว้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกตำแหน่งต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

ข้อยกเว้น ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดได้

๑. หากเป็นการรับตามกฎหมายกำหนดไว้ อาทิ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยงเดินทาง ค่าที่พัก ค่าพาหนะ ค่าเดินทาง ค่ารับประทานอาหาร ค่าสมนาคุณวิทยากร หากเป็นการรัดโดยธรรมจรรยา

หลักเกณฑ์ จำนวนทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐรับได้จากบุคคลโดยธรรมจรรยา

๑. รับจากญาติตามจำนวนที่เหมาะสม ตามสมควรแก่ฐานะของผู้ให้ ตามสมควรแก่เหตุการณ์
๒. รับจากบุคคลอื่น (รวมถึงนิติบุคคลทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ) ที่มีราคาหรือมูลค่าในการรับจากบุคคลอื่น แต่ละโอกาสไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท
๓. รับจากการให้ที่เป็นลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป

การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากต่างประเทศ ซึ่งผู้ให้ไม่ได้ระบุว่าให้ใครไม่ว่าจะมีมูลค่าเท่าใด หรือให้เป็นส่วนตัวที่มีมูลค่าเกินกว่า ๓,๐๐๐ บาท โดยมีความจำเป็นต้องรับไว้เพื่อรักษามิตรภาพ หรือความสัมพันธ์อันดี เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับต้องรายงานรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดให้ผู้บังคับบัญชาทราบโดยเร็ว หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่าไม่เหตุผลที่จะอนุญาตให้รับไว้เป็นส่วนตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องส่งมอบทรัพย์สินดังกล่าวให้หน่วยงานที่ตนสังกัดโดยทันที

กรณีรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่มีมูลค่าเกิน ๓,๐๐๐ บาท หากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความจำเป็นต้องรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าเกินกว่า ๓,๐๐๐ บาท เพื่อรักษาไมตรี หรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องแจ้งรายละเอียดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นนั้นต่อผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็น

หัวหน้าส่วนราชการ ผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หรือผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชา วินิจฉัยว่ามีเหตุผลความจำเป็นสมควรที่จะให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นรับทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นไว้เป็นสิทธิของตนหรือไม่ หากผู้บังคับบัญชามีคำสั่งไม่ให้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นไว้ ต้องคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้ให้ทันที หากไม่สามารถคืนได้ให้ส่งมอบให้กับหน่วยงานที่ตนสังกัดโดยเร็ว

กรณีผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการระดับกระทรวง หรือเทียบเท่า หรือเป็นกรรมการหรือผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ หรือผู้บริหารสูงสุดของหน่วยงานของรัฐ ให้แจ้งต่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน

กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปแล้วยังไม่ถึงสองปีให้แจ้งต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

โทษของผู้ฝ่าฝืน เจ้าหน้าที่ของรัฐรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ไม่เป็นไปตามมาตรา ๑๐๓ ต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยถือเป็นความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย

หากการรับทรัพย์สินเป็นการเรียกรับสินบนของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ ถือเป็น การกระทำความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานเรียกรับสินบน ตามประมวลกฎหมายอาญา ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ ๕ - ๒๐ ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ - ๔๐,๐๐๐ บาท หรือประหารชีวิต

๗.สาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. ๒๕๖๐

๗.๑ กำหนดนิยาม คำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” “หน่วยงานของรัฐ” “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” “กฎ” “คู่สมรส” “ญาติ” “โดยทุจริต” “ประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้” “ปกติประเพณีนิยม”

๗.๒ กำหนดหลักการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่หรือกระทำการโดยยึดประโยชน์ส่วนรวมของรัฐและประชาชนเป็นสำคัญ สุจริตและเที่ยงธรรม ไม่กระทำการที่จะก่อให้เกิดความไม่เชื่อถือหรือความไม่ไว้วางใจและไม่กระทำการอันมีลักษณะเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม

๗.๓ กำหนดการกระทำดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวมได้แก่ การใช้ข้อมูลภายในของรัฐที่ยังเป็นความลับอยู่ ซึ่งตนได้รับหรือรู้จากการปฏิบัติราชการโดยทุจริต การริเริ่ม เสนอ จัดทำ หรืออนุมัติโครงการของรัฐหรือของหน่วยงานของรัฐโดยทุจริต การใช้ทรัพย์สินของหน่วยงานที่ตนสังกัดหรือที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ไปเพื่อประโยชน์ของตนหรือผู้อื่น เป็นต้น

๗.๔ กำหนดห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐรับของขวัญ ของที่ระลึก เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ของตนหรือตามที่ได้รับมอบหมาย และกำหนดห้ามคู่สมรสและญาติของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

๗.๕ กำหนดห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ยังไม่ถึงสองปี เป็นกรรมการ ที่ปรึกษา ตัวแทน พนักงาน ลูกจ้าง ผู้รับจ้าง หรือดำรงตำแหน่งอื่นในธุรกิจของเอกชนซึ่งเคยอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของตน และรับเงินหรือประโยชน์ตอบแทนอื่นจากธุรกิจของเอกชนดังกล่าวเป็นพิเศษ กำหนดห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งพ้นจากตำแหน่งหรือออกจากราชการหรือหน่วยงานของรัฐ กระทำโดยประการใดๆ ให้ผู้อื่นล่วงรู้ความลับของทางราชการหรือหน่วยงานของรัฐ หรือใช้ความลับดังกล่าวไปโดยทุจริต

๗.๖ กำหนดหลักเกณฑ์กรณีสำนักงานอัยการสูงสุดตรวจร่างสัญญาของรัฐกรณีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าร่างสัญญาของรัฐทำขึ้นโดยทุจริตหรือมีลักษณะเป็นการขัดกันของผลประโยชน์ ให้แจ้งความเห็นไปยังหน่วยงานของรัฐซึ่งจะเป็นคู่สัญญาและหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นสังกัดอยู่ และให้เสนอร่างสัญญาพร้อมความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีหรือองค์กรที่มีอำนาจบังคับบัญชา และคณะกรรมการ ป.ป.ช.เพื่อดำเนินการต่อไป

๗.๗ กำหนดให้สัญญาของรัฐที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการทำหรือให้ความเห็นชอบสัญญานั้นโดยทุจริต หรือมีลักษณะเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ให้มีผลเป็นโมฆะหรือให้ดำเนินการตามสัญญาต่อไป หรือให้มีผลเป็นโมฆะเฉพาะส่วน แล้วแต่กรณี

๗.๘ กำหนดให้กรณีและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตรวจพบว่าสัญญาใด มีลักษณะตามมาตรา ๑๒ ให้เสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยให้ถือว่าเอกสารและหลักฐานที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินตรวจสอบหรือจัดทำขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการตามมาตรา ต่อไป

๗.๙ กำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมีสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. กรณีโครงการของรัฐที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเข้าลักษณะเป็นการทุจริตหรือการขัดกันระหว่างประโยชน์ดังกล่าวมีผลทำให้รัฐเสียหายอย่างร้ายแรงหรือการทุจริตหรือการขัดกันระหว่างประโยชน์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นนัยสำคัญในการทำโครงการดังกล่าว โดยในกรณีนี้ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์แผนกคดีทุจริตและประพฤติมิชอบภายในสองปีนับแต่วันเริ่มโครงการ เพื่อสั่งให้ยุติหรือสั่งให้นำโครงการดังกล่าวกลับไปทบทวนใหม่เพื่อแก้ไขให้รัฐไม่เสียหาย

๗.๑๐ กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องแสดงข้อมูลและรายได้จากการดำรงตำแหน่งการประกอบอาชีพวิชาชีพหรือกิจกรรมอื่น ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

๗.๑๑ กำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จัดให้มีหน่วยงานพิเศษขึ้นภายในสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพื่อรับผิดชอบในการกำกับดูแลและการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ และกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. จัดทำข้อกำหนดและคู่มือการปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ

๗.๑๒ กำหนดให้นำพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตมาใช้บังคับแก่การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม

๗.๑๓ กำหนดบทกำหนดโทษทางอาญา กรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

๗.๑๔ กำหนดมิให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินของหน่วยงานที่ตนสังกัด หรือที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่ ไปเพื่อประโยชน์ของตนหรือผู้อื่น เว้นแต่ได้รับอนุญาตโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือกฎ หรือทรัพย์สินนั้นมีราคาเล็กน้อย มาใช้บังคับจนกว่าจะมีระเบียบว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้ทรัพย์สินตามที่กำหนด และกำหนดมิให้นำบทบัญญัติการห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ทำงานในธุรกิจมาใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ไปก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

๗.๑๕ กำหนดให้ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด และประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

๘. ตัวอย่างเรื่องการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม

๘.๑ ยาเรติกว้ายาหลวง

นายไชยา ตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ ได้ให้บริการรักษาพยาบาลแก่นางนก และสามีบนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยนายไชยาคิดแก้เวียนศีรษะและยาบำรุงวิตามินซึ่งเป็นยาส่วนตัวของตนเองคิดให้กับผู้ป่วยทั้งสองคนๆ ละ ๑ เข็ม และเรียกเก็บเงินเพื่อประโยชน์แก่ตนเองเป็นจำนวน ๒๐๐ บาท โดยไม่ได้ออกไปเสร็จรับเงินให้ นอกจากนี้ นายไชยายังเคยนำยาส่วนตัวมาคิดให้กับผู้มารับบริการบนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและเก็บเงินเป็นส่วนตัวเป็นจำนวนหลายครั้ง

พฤติกรรมของนายไชยา ดังกล่าว เป็นการกระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรงฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา และฐานอาศัยตำแหน่งหน้าที่ราชการของตนเอกราชการขอประโยชน์ให้แก่ตนเอง ลงโทษตัดเงินเดือน จำนวน ๔% เป็นเวลา ๑ เดือน

๘.๒ ของ ผอ.

นางงามตา ข้าราชการเมื่อครั้งเป็นนายแพทย์ประจำโรงพยาบาลได้นำเลือดและสิ่งส่งตรวจชั้นสูตรจากคลินิกของตนเองไปให้งานชั้นสูตรของโรงพยาบาลที่ตนปฏิบัติงานอยู่ทำการตรวจวิเคราะห์และได้มีการชำระค่าบริการให้กับโรงพยาบาล แต่เมื่อนางงามตาได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาล กลับไม่มีการจ่ายเงินค่าบริการสิ่งส่งตรวจชั้นสูตรจากคลินิกของตนเองให้กับโรงพยาบาล เป็นเวลา ๑๐ ปี รวมเป็นเงิน ๙๐๐,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการตรวจชั้นสูตรก็ไม่กล้าติดตามทวงถามหรือเรียกเก็บเงินจากผู้อำนวยการและนางงามตาในฐานะเป็นเจ้าของคลินิกและเป็นผู้บริหารโรงพยาบาล ซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานก็ไม่ได้ใส่ใจตรวจสอบหรือสอบถามถึงค่าใช้จ่ายที่โรงพยาบาลยังไม่ได้รับชำระทำให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการที่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นระยะเวลาอันยาวนานเกือบสิบปี จนกระทั่งมีการร้องเรียนเรื่องนี้ขึ้น นางงามตาจึงนำเงินค่าบริการชั้นสูตรทั้งหมดมาชำระให้กับทางโรงพยาบาล

พฤติกรรมของนางงามตา ดังกล่าวเป็นการกระทำผิดอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ลงโทษปลดออกจากราชการ

๙. ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ได้กำหนดแนวทางให้ ข้าราชการประพฤติปฏิบัติรวม ๑๐ ประการ ดังนี้

๙.๑ ข้าราชการต้องยึดมั่นในจริยธรรม และยืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง และเป็นธรรม

๙.๒ ข้าราชการต้องมีจิตสำนึกที่ดี และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เสียสละ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรวดเร็ว โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

๙.๓ ข้าราชการต้องแยกเรื่องส่วนตัวออกจากตำแหน่งหน้าที่ และยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน

๙.๔ ข้าราชการต้องละเว้นจากการแสวงประโยชน์ที่มีขอบโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ และไม่กระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์ส่วนรวม

๙.๕ ข้าราชการต้องเคารพ และปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา

๙.๖ ข้าราชการต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม เป็นกลางทางการเมือง ให้บริการแก่ประชาชน โดยมีอัธยาศัยที่ดี และไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

๙.๗ ข้าราชการต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการอย่างเคร่งครัด และรวดเร็ว ไม่ถ่วงเวลาให้เนิ่นช้า และใช้ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการดำเนินงานเพื่อการในหน้าที่ และให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง ทันการณ์ และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

๙.๘ ข้าราชการต้องมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษาคุณภาพ และมาตรฐานแห่งวิชาชีพโดยเคร่งครัด

๙.๙ ข้าราชการต้องยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๙.๑๐ ข้าราชการต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงตน รักษาชื่อเสียง และภาพลักษณ์ของราชการ โดยรวม

บทที่ ๒

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

๑.ความเป็นมา

ด้วยสถานการณ์ปัจจุบัน รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ให้ความสำคัญและผลักดันให้การปราบปรามการทุจริตเป็นวาระแห่งชาติโดยการส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลยึดหลักการบริหารจัดการที่ดียุทธศาสตร์ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๖๐) คณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๙ มีมติให้หน่วยงานภาครัฐทุก หน่วยงานเข้าร่วมการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ(Integrity & Transparency Assessment : ITA) เพื่อให้การดำเนินงานด้านการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส เป็นไปอย่างจริงจังต่อเนื่อง สอดคล้องกับนโยบายนายกรัฐมนตรีและกระทรวงสาธารณสุข ที่มุ่งเน้นให้ทุก หน่วยในสังกัดดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ทุกหน่วยงาน โดยให้หน่วยงานภายใต้สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวง สาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข จัดส่งข้อมูลตามแบบสำรวจใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based Integrity & Transparency Assessment) ซึ่งการจัดทำข้อมูลตามแบบสำรวจใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ (ITA) มีการมุ่งเน้นในเรื่องการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน และเรื่องการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนยัง กำหนดเป็นคำถามในแบบสำรวจใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ (ITA) ซึ่งเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานยังไม่มีความรู้ความ เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องป้องกันและปราบปรามการทุจริตตามที่นโยบายของรัฐบาล ที่อาจทำให้การปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่มีความเสี่ยงในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน

๒. หลักการและเหตุผล

การมีผลประโยชน์ทับซ้อน ถือเป็นกรทุจริตคอร์รัปชันประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยละเมิดต่อกฎหมายและหลังจริยธรรมโดยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนทำให้เกิดการละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลาง และความชอบ ส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวม ประกอบกับทำให้ผลประโยชน์ของหน่วยงาน องค์กร สถาบัน สังคมต้องสูญเสียไป โดยอาจอยู่ในรูปของผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพการให้บริการ ความเป็นธรรมในสังคม ฯลฯ อย่างไรก็ตามท่ามกลางผู้ที่ตั้งใจระทาคความผิตยงพบผู้กระทำความผิตโดยไม่เจตนาหรือกระโดยไม่รู้เป็นจำนวนมาก นำไปสู่การถูกกล่าวหา ร้องเรียนหรือถูกลงโทษ ดังนั้น เรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest:COI)จึงเป็นประเด็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐในปัจจุบันที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบระดับรุนแรง และยังสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาลและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศอีกด้วย

การวิเคราะห์ความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารปัจจัยและควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดมูลเหตุของโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

ผลประโยชน์ทับซ้อน หมายถึง สภาวะการณ์หรือข้อเท็จจริงที่บุคคลไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการ พนักงานบริษัท หรือผู้บริหารซึ่งมีอำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลนั้นรับผิดชอบอยู่ และส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งการกระทำนั้นอาจจะเกิดขึ้นอย่างรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ทั้งเจตนาและไม่เจตนา และมีรูปแบบที่หลากหลายไม่จำกัดอยู่ที่ตัวเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น ก็ได้ อาทิ การ

แต่งตั้งพรรคพวกเข้าไปดำรงตำแหน่งในหน่วยงานหรือตัดสินใจให้ญาติพี่น้องเข้ามามีส่วนร่วมในประโยชน์สาธารณะโดยมิชอบ ส่งผลเสียต่อส่วนรวม

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน จึงหมายถึงกระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารปัจจัย และควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดมูลเหตุของโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน หรือความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตน และผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อันเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการทุจริต กล่าวคือ ยังมีสถานการณ์หรือสภาวะการณ์ขัดกันของผลประโยชน์มากเท่าใดก็ยังมีโอกาสก่อให้เกิดหรือนำไปสู่การทุจริตมากเท่านั้น

๓.การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านผลประโยชน์ทับซ้อน(Risk Assessment for Conflict of Interest)

การวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านผลประโยชน์ทับซ้อน เป็นการวิเคราะห์ระดับโอกาสที่จะเกิดผลกระทบของความเสียหายต่างๆเพื่อประเมินโอกาสและผลกระทบของความเสียหาย ดำเนินการวิเคราะห์และจัดลำดับความเสี่ยง โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินมาตรฐานที่จะใช้ในการประเมินความเสี่ยงด้านผลประโยชน์ทับซ้อน ได้แก่ ระดับโอกาสที่จะเกิดความเสียหาย(Likelihood)และความรุนแรงของผลกระทบและระดับความเสี่ยง ทั้งนี้ กำหนดเกณฑ์ในเชิงคุณภาพ เนื่องจากเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่ไม่สามารถระบุตัวเลขหรือจำนวนเงินที่ชัดเจนได้

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในปีงบประมาณพ.ศ. ๒๕๖๓ พบว่า มีความเสี่ยงหรือโอกาสที่จะเกิดการทุจริตหรือผลประโยชน์ทับซ้อนที่จำเป็นต้องดำเนินการบริหารจัดการความเสี่ยง ดังนี้

การกำหนดเกณฑ์การประเมินมาตรฐาน

-เกณฑ์มาตรฐานระดับโอกาสที่เกิดจากความเสียหาย

ระดับ	โอกาสที่จะเกิด	คำอธิบาย
๕	สูงมาก	โอกาสเกิดขึ้นเป็นประจำ
๔	สูง	โอกาสเกิดขึ้นบ่อยครั้ง
๓	ปานกลาง	โอกาสเกิดขึ้นบ้าง
๒	น้อย	โอกาสเกิดขึ้นน้อย
๑	น้อยมาก	โอกาสเกิดขึ้นยาก

-เกณฑ์มาตรฐานระดับความรุนแรงของผลกระทบ

ระดับ	โอกาสที่จะเกิด	คำอธิบาย
๕	สูงมาก	ลงโทษทางวินัยร้ายแรง ไล่ออก
๔	สูง	ลงโทษทางวินัยร้ายแรง ปลดออก
๓	ปานกลาง	ลงโทษทางวินัยไม่ร้ายแรง ลดเงินเดือน
๒	น้อย	ลงโทษทางวินัยไม่ร้ายแรง ตัดเงินเดือน
๑	น้อยมาก	ลงโทษทางวินัยไม่ร้ายแรง ภาคทัณฑ์

-เกณฑ์มาตรฐานระดับความเสี่ยง(Degree of Risk)

ผลกระทบ ความเสี่ยง	๕					๑
	๔					
	๓			๒		
	๒		๔		๓	
	๑			๕		
		๑	๒	๓	๔	

โอกาสที่จะเกิดความเสียหาย(Likelihood)

ระดับความเสี่ยง			
ยอมรับได้		ยอมรับไม่ได้	
ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก

ระดับความเสี่ยงคือ การแสดงถึงระดับความสำคัญในการบริหารความเสี่ยง โดยพิจารณาจากผลคูณของระดับที่จะเกิดความเสี่ยงกับระดับความรุนแรงของผลกระทบแต่ละสาเหตุ(โอกาสxผลกระทบ)และนำมาจัดระดับความสำคัญของความเสี่ยง โดยมีการกำหนดแผนภูมิความเสี่ยง(Risk Profile)

-เกณฑ์ความสามารถในการยอมรับความเสี่ยง

ระดับ	ระดับความเสี่ยง	ช่วงคะแนน ระดับความเสี่ยง	การแสดงผลสี	มาตรการกำหนด
๔	สูงมาก	๑๕-๒๕		จำเป็นต้องเร่งจัดการความเสี่ยง มีมาตรการลดและประเมินซ้ำหรือถ่ายโอนความเสี่ยง
๓	เสี่ยงสูง	๙-๑๔		จำเป็นต้องเร่งจัดการความเสี่ยง ควรมีมาตรการควบคุมป้องกันไม่ให้ความเสี่ยงเคลื่อนย้ายไปอยู่ในระดับที่ยอมรับไม่ได้
๒	ปานกลาง	๔-๘		ยอมรับความเสี่ยง ควรมีมาตรการควบคุมป้องกันไม่ให้ความเสี่ยงเคลื่อนย้ายไปอยู่ในระดับที่ยอมรับไม่ได้
๑	ต่ำ	๑-๓		ยอมรับความเสี่ยงควรมีมาตรการควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดขึ้น

๔.การบริหารจัดการ ตามหลัก ๔ ประการสำหรับจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน ประกอบด้วย

๑. ปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ คือ เจ้าหน้าที่ที่ต้องตัดสินใจภายในกรอบกฎหมายและนโยบายตามขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบโดยไม่ให้มีผลประโยชน์ส่วนตนมาแทรกแซง
๒. สนับสนุนความโปร่งใส และพร้อมรับผิด คือ กำหนดขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจนและเปิดเผยให้ประชาชนทราบ รวมถึงเปิดโอกาสให้ตรวจสอบ
๓. ส่งเสริมความรับผิดชอบส่วนบุคคล และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อนในการปฏิบัติและจัดการกับเรื่องส่วนตัวเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาให้มากที่สุดโดยฝ่ายบริหารต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการสร้างระบบป้องกันพร้อมกำหนดนโยบาย
๔. สร้างวัฒนธรรมองค์กร คือ ผู้บริหารต้องสร้างสภาพแวดล้อมเชิงนโยบายที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจในเวลาที่มีประเด็นผลประโยชน์ทับซ้อนเกิดขึ้น

๕.แนวทางการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน ๗ ขั้นตอน ประกอบด้วย

๑. ระบุว่าผลประโยชน์ทับซ้อนแบบใดที่อาจเกิดขึ้นในองค์กร
๒. พัฒนานโยบายและกลยุทธ์จัดการปัญหา
๓. ให้ความรู้แก่บุคลากรของ
๔. ผู้บริหาร และผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
๕. สื่อสารให้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้รับบริการ ผู้สนับสนุนหน่วยงานและประชาชนรับทราบถึงความมุ่งมั่นในการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน
๖. บังคับใช้นโยบายที่กำหนด
๗. มีการทบทวนมาตรการ นโยบาย ที่กำหนดได้อย่างสม่ำเสมอ

๖.แนวทางการป้องกันและเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

๑. ปรับปรุงนโยบาย มาตรการ ให้รัดกุม ชัดเจน ลดโอกาสที่จะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน
๒. ค่อยสังเกต ประเมินพฤติกรรมความเสี่ยงต่อการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนอย่างมีระบบในกรณีที่มีเหตุการณ์เกิดขึ้นอาจใช้ทั้งการติดตั้งกล้องวงจรปิด และการใช้สายสืบภายใน
๓. ลดโอกาสการเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน โดยวิธีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนงานเพื่อป้องกันการรวมกลุ่มหรือ syndicate
๔. ตรวจสอบพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ระดับบริหารเนื่องจากมีแนวโน้มที่จะเกิดผลประโยชน์สูง
๕. มีระบบพิจารณาคัดเลือกผู้ทำหน้าที่ดูแลเรื่องการเงินทุกระดับเป็นพิเศษและควรให้ตรวจสอบพฤติกรรมร่ำรวยผิดปกติ
๖. ควรมีการศึกษาวิจัยอย่างแท้จริงในกลุ่มงานที่มีปัญหาเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนซ้อน
๗. ควรมีการทดสอบเรื่องความซื่อตรงของข้าราชการ บุคลากร ในหน่วยงานเป็นครั้งคราว
๗. ทำการสำรวจทัศนคติของประชาชน และผู้มารับบริการ เพื่อประเมินผลการงานและการคอร์รัปชัน

บทที่ ๓

สรุปผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน

ตารางที่ ๑ แสดงผลการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน

และมาตรการป้องกันความเสี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อน

ลำดับ ความเสี่ยง	ประเด็นความเสี่ยง	โอกาสและผลกระทบ			มาตรการป้องกันความเสี่ยง ผลประโยชน์ทับซ้อน
		โอกาส	ผลกระทบ	ระดับ ความเสี่ยง	
๑	การลงพื้นที่ - การใช้รถ - การใช้คน	๒	๒	๘	-มีการบันทึกการใช้ต่างๆ - มีการรายงานทุกครั้ง - สร้างจิตสำนึกคุณธรรม จริยธรรม - ใช้งานตามจริง
๒	การลงชื่อ เข้า-ออก เวลาการ ปฏิบัติหน้าที่ -การลงเวลาไม่ตรงตามความ เป็นจริง	๒	๓	๖	-ใช้ระบบแสกนลายนิ้วมือ - มีสมุดขออนุญาตไปพื้นที่อื่น
๓	การจัดโครงการ -มีการเลือกพื้นที่ในการตัด โครงการที่เจ้าหน้าที่คุ้นเคยเป็น การส่วนตัว	๒	๒	๔	-พิจารณาพื้นที่ที่ประสบปัญหาและ มีความจำเป็นเป็นลำดับแรก
๔	การพิจารณาคัดเลือกเพื่อรับ รางวัลต่างๆ -มีการเลือกบุคคลที่มีความ สัมพันธ์หรือได้รับ ผลประโยชน์จากบุคคลที่เลือก	๒	๒	๔	-พิจารณาตรวจสอบอย่างเข้มงวด
๕	การบริหารงานบุคคล -มีการรับบุคคลที่เป็นเครือญาติ หรือบุคคลที่ตนเองได้รับ ผลประโยชน์เข้าทำงาน	๒	๒	๔	-มีการประกาศรับสมัครและ ดำเนินการคัดเลือกอย่างโปร่งใส และตรวจสอบได้
๖	การรับของขวัญ -เจ้าหน้าที่ใช้หน้าที่รับผิดชอบ ช่วยเหลือผู้รับบริการให้มีการ ดำเนินการนั้นๆได้สะดวก	๒	๒	๔	-มีการจัดทำประกาศเกี่ยวกับ มาตรการรับของขวัญ

ลำดับ ความเสี่ยง	ประเด็นความเสี่ยง	โอกาสและผลกระทบ			มาตรการป้องกันความเสี่ยง ผลประโยชน์ทับซ้อน
		โอกาส	ผลกระทบ	ระดับ ความเสี่ยง	
๗	การนำทรัพย์สินของทาง ราชการมาใช้ในเรื่องส่วนตัว -เช่น การใช้อุปกรณ์สำนักงาน ต่างๆ อาทิ รถ ไฟฟ้า ฯลฯ	๒	๒	๔	-มีการทำทะเบียนควบคุมการใช้ งานและการเบิกจ่ายอย่าง เคร่งครัด - สร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับบุคลากร
๘	การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา ทางสังคม -เจ้าหน้าที่พิจารณาให้ความ ช่วยเหลือบุคคลที่เป็นญาติ หรือ ใกล้ชิดสนิทสนมก่อน	๒	๒	๔	-จัดระบบตามคิวก่อน-หลัง เพื่อ ลดปัญหาระบบอุปถัมภ์ -บังคับใช้กฎหมายระเบียบอย่าง เคร่งครัด
๙	การจัดซื้อจัดจ้าง -หัวหน้า/เจ้าหน้าที่พัสดุเลือก ซื้อร้านที่ตนเองสนิทหรือเป็น ญาติหรือร้านที่ตนเองคุยได้ง่าย	๒	๒	๔	- ปรับเปลี่ยนร้านค้าในการจัดซื้อ วัสดุ -เข้มงวดในการตรวจรับพัสดุ
๑๐	การจัดประชุม -ผู้รับผิดชอบโครงการมีสัมพันธ ใกล้ชิดกับเจ้าของกิจการ หรือผู้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานที่	๒	๒	๔	-สถานที่ที่มีความเหมาะสมกับ งบประมาณ - วิทยากรมีความรู้เหมาะสมกับ งานหรือโครงการนั้นๆ

สรุปประเด็น ในการวิเคราะห์ผลความเสี่ยงเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน มีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. มาตรการสำคัญเร่งด่วนเชิงรุกในการป้องกันการทุจริตการบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการ แก้ไข
ปัญหา การกระทำผิดวินัยของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นปัญหาสำคัญและพบบ่อย ใน ๒ ประเด็น คือ

ลำดับที่๑ อยู่ในระดับความเสี่ยงปานกลาง สามารถยอมรับความเสี่ยงได้

ลำดับที่๒ อยู่ในระดับความเสี่ยงต่ำ สามารถยอมรับความเสี่ยงได้ แต่ควรมีมาตรการในการควบคุม

๒. นำประเด็นความเสี่ยงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนที่ได้จากการวิเคราะห์ความเสี่ยงมาจัดทำคู่มือป้องกัน
ผลประโยชน์ทับซ้อน

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ต่อไป

ภาคผนวก